

Middeleeuwse stedelijke toponymie in het hertogdom Brabant, spiegel van de stadsontwikkeling?¹

Onderzoeksvoorstel

Krachtlijnen

De centrale vraagstelling van dit onderzoeksvoorstel spitst zich toe op middeleeuwse stadsontwikkeling en stedenbouw. Een vrij ‘eenvoudige’ vaststelling ligt aan de basis. Het is opvallend hoe vaak identiek dezelfde toponiemen (plaatsnamen) en hodoniemen (straatnamen) terugkomen in de middeleeuwse steden. Bijna alle middeleeuwse steden bezaten (en bezitten nog) een Hoogstraat, een Bergstraat, een Ridderstraat, één of meerdere Nieuwstraten, een Sint-Kathelijnestraat, een Groenstraat, enzovoort. Een tijdje geleden formuleerde R. Rentenaar dezelfde belangrijke vaststelling voor de Hollandse middeleeuwse steden (Rentenaar 1988). Met dit onderzoeksvoorstel wens ik een poging te ondernemen om dit intrigerende fenomeen te verklaren.

Ik stel voor om deze probleemstelling op een comparatieve en multidisciplinaire manier aan te pakken. Tot op heden bleef de studie van de straat- en plaatsnamen immers vaak beperkt tot een lokaal niveau. Toponymische studies behandelen meestal slechts één enkele stad of nederzetting. Gezien het frequente voorkomen van gelijkaardige toponiemen is een comparatief onderzoek absoluut noodzakelijk.

Als historicus kan en wil ik me niet wagen aan een puur taalkundige analyse van het toponymisch materiaal. Integendeel, ik wil trachten om de toponymie zo productief mogelijk te maken voor de studie van de middeleeuwse stedelijke ruimte en de stedenbouw. Het veelvuldig voorkomen van toponiemen suggereert immers het bestaan van gelijklopende stedenbouwkundige evoluties, socio-economische processen en denkpatronen. Via de invalshoek van de stedelijke toponymie wil ik dus nagaan of – en zo ja, welke – gemeenschappelijke patronen er bestaan in de stadsontwikkeling. Als casus opteer ik voor de middeleeuwse stadsontwikkeling in het voormalige hertogdom Brabant (tot het midden van de 16^e eeuw). Op die manier kan ik mijn onderzoeksresultaten voor het middeleeuwse Brussel (zie doctoraatsverhandeling) verder uitdiepen, vergelijken en optillen naar een hoger onderzoeksniveau.

Vanzelfsprekend zal ik een aantal casussen en onderzoeksvragen afbakenen. Enkelen prikkelen nu alvast mijn aandacht: In welke mate weerspiegelt de Brabantse stedelijke toponymie

- de ruimtelijke ordening en indeling van de (laat)middeleeuwse steden?
- de omvorming van het voormalige fysische landschap (reliëf, hydrografie, bodem, ...)?
- de krachtenverhouding tussen de stedelijke socio-economische groepen (ambachten, adel, topambtenaren, handelaars, marginalen, ...)?

---

¹ For English translation, see ‘bijlage 3’ below.

- de verhouding tussen individueel initiatief of overheidsinitiatief?
- het mentale landschapsbeeld ('imaginary cartography') en het identiteitsgevoel van de stedelingen?
- het bestaan van handelsstromen en –netwerken?

Dankzij de integratie van historische, geografische, taalkundige, archeologische, cartografische en stedenbouwkundige gegevens, situeert dit onderzoek zich bij uitstek op een multidisciplinair raakvlak. De comparatieve aanpak biedt het voordeel om, naast het uitwerken van een bepaalde thematiek voor één specifieke stad, ook op een hoger schaalniveau de verschillende steden onderling te vergelijken. Op die manier hoop ik dan ook antwoorden te vinden op de algemenere vraag naar de relaties en verhoudingen tussen de Brabantse steden onderling en tussen de steden en hun omgeving. Langs de ene kant stel ik voor om ook een aantal veelvuldig voorkomende toponiemen als Hoogstraat, Ridderstraat en Bergstraat apart te behandelen. Op die manier kan men 'eindelijk' loskomen van de vele lokale verklaringen die de ronde doen.

Historiografie en onderzoeksmogelijkheden

De gerenommeerde Brabantse stadshistorici van de eerste helft en het midden van de 20^e eeuw besteedden nog in ruime mate aandacht aan de middeleeuwse stedelijke toponymie (onder meer F. Prims voor Antwerpen ; A. Wauters, G. Des Marez en P. Bonenfant voor Brussel ; J. Cuvelier voor Leuven). Tegelijkertijd vormde de historische toponymie ook het speelterrein van taalkundigen als A. Van Loey, K. de Flou, J. Mansion en J. Lindemans. De kruisbestuiving tussen (stads)historici en taalkundigen leverde toen interessante – maar ondertussen verouderde – onderzoeksresultaten op (zie voor Brussel bijvoorbeeld Des Marez 1935 ; Bonenfant 1936). Het is niet verwonderlijk dat de (buitenlandse) overzichtswerken over de middeleeuwse stedelijke toponymie precies in die periode verschenen (Hoffmann 1913 ; Volckman 1926 ; Meertens 1953).

In de tweede helft van de 20^e eeuw kwam de studie van de stedelijke toponymie gaandeweg op het achterplan terecht. Grofweg gesteld, schonken enkel licentiaatstudenten en amateurhistorici er nog aandacht aan. Enerzijds resulteerde dit in een grote reeks, weinig bekende thesissen die in de universiteitsbibliotheken van de K.U.L. en de UGent worden bewaard. Anderzijds verschenen er diverse 'straatnaamwoordenboeken' en artikels in heemkundige tijdschriften, die vaak gebaseerd waren op verouderde 19^e-eeuwse literatuur en, naast een grote dosis anekdotiek, ook dikwijls legendarisch-folkloristische verklaringen aanreikten. Deze bijdragen overstegen zelden nog het lokale belang. Van wetenschappelijke benadering was weinig of geen sprake (met als uitzonderingen Kempeneers 1987 ; Rentenaar 1988).

Deze tendens gold voornamelijk voor de studie van de stedelijke toponymie. Mede dankzij de ontwikkeling van de historische geografie genoot de rurale toponymie wél grote aandacht (zie het onderzoek van onder meer M. Gysseling, A. Verhulst, M. Devos, E. Thoen en J. Verbesselt). Een grote reeks toponymische monografieën, opgesteld per gemeente, zagen het licht (zie onder meer het werk van L. Van Durme, W. Van Osta, J. Molemans, K. Cools en R. Van Passen).

Momenteel bestaat er dus een grote leemte op het vlak van de wetenschappelijke studie van de middeleeuwse stedelijke toponymie. Een inhaalbeweging is noodzakelijk. Langs de andere kant is er wel veel lokaal basis- en vergelijkingsmateriaal beschikbaar, al moet de

betrouwbaarheid in een aantal gevallen ernstig worden gecontroleerd. Deze dubbelzijdige situatie opent uiteraard onderzoeksperspectieven.

De stadsontwikkeling en de morfologische analyse van de stedelijke ruimte vormen het tweede aandachtspunt. Dit stelt heel wat minder ‘problemen’. Sinds enkele decennia zit het stadsarcheologisch en bouwkundig onderzoek in de lift. Opgravingen en huizenonderzoek in Antwerpen, Brussel, Mechelen, ’s-Hertogenbosch en Leuven leidden tot een gehele of gedeeltelijke herziening van de vroegere inzichten over de ruimtelijke ontwikkeling van deze steden (zie *La genèse* 1990 en het recente onderzoek van diverse stadsarcheologische teams). Op een lager schaalniveau werden daarbij ook wegentracés en bestratingen aangesneden, waardoor nieuwe inzichten ontstonden over het uitzicht en de vorming van het wegennet.

Daarnaast geniet ook het stadshistorisch onderzoek tegenwoordig grote aandacht. De benadering van de middeleeuwse stedelijke ruimte vormt één van de actuele onderzoeksthema’s, en dit in vele opzichten. De afgelopen jaren verschenen er enkele stedenatlassen van Brabantse steden (Bruegelmans e.a. 1990 ; Van der Eycken & Janssens 1994 ; Installé e.a. 1997 ; Bedeer & Janssens s.d.). In disciplines als de landschapsgeschiedenis en historische ecologie wordt de vorming van de stedelijke ruimte gezien als het resultaat van interacties tussen fysische en sociaal-economische factoren (zie het recente onderzoek van onder meer A. Verhulst, C. Deligne, M. Limberger, P. Charruadas, P.-J. Lachaert). De analyse van de stedelijke publieke ruimte – in hoofdzaak de straten en marktpleinen, kortom het wegennet – komt uitgebreid aan bod in sociaal-politiek georiënteerd onderzoek. De publieke ruimte was de plaats bij uitstek waar handel en commerciële transacties, processies, justitie, communicatie, collectieve actie, feestelijkheden en toneelspelen, enzovoort plaatsvonden (zie het recente onderzoek van onder meer M. Boone, C. Billen, B. Blondé, P. Stabel, J. Dumolyn, J. Haemers, E. Lecuppre-Desjardin). Omdat het de socio-politieke krachtenverhoudingen en de verschillende stedelijke identiteiten weerspiegelde, was de publieke ruimte nooit neutraal. H. Lefebvre sprak in dit verband over de ‘productie van de (stedelijke) ruimte’ (Lefebvre 1974 ; zie ook Boone & Stabel 2000 ; Arnade e.a. 2002 ; Deligne & Billen 2007). Uiteraard mag worden verondersteld dat dit ook zijn sporen heeft nagelaten in de benoemingswijze van straten en markten en in hun ruimtelijke vormgeving. Dit wordt trouwens schitterend geïllustreerd door het recente onderzoek van D. Lord Smail, die aantoonde dat de inwoners van het middeleeuwse Marseille ‘hun’ stedelijke ruimte vormgaven door middel van een ‘cartografische grammatica’, die de sociale structuren en identiteiten weerspiegelde (Lord Smail 1999). Het is dan ook een uitdaging om in de Brabantse stedelijke toponymie verklikkers van de stedelijke identiteit(en) en krachtenverhoudingen op te sporen.

Tenslotte spreekt het voor zich dat de ontwikkelingen van de middeleeuwse steden niet kunnen worden benaderd los van de historische evolutie van hun omgeving. Ik denk hier in de eerste plaats aan de relatie tussen de stad en het hinterland. Voor middeleeuwse Brussel de studie van de toponymie bijvoorbeeld verrassende inzichten in de herkomst van handelsproducten, de oriëntatie van het verkeer en de inplanting in de voormalige landschappelijke structuur (zie doctoraatsproefschrift). In tweede instantie speelt ook de relatie met het ‘overkoepelende’ hertogdom Brabant een grote rol. In die zin biedt het in 2004 verschenen overzichtswerk *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden* (Van Uytven e.a. 2004) een schitterende uitvalsbasis. Ik stel me daarenboven ook de vraag of het comparatieve onderzoek naar de stedelijke toponymie nieuwe inzichten kan opleveren over de (evolutie van de) hiërarchie binnen het laatmiddeleeuwse stedelijke netwerk in Brabant. Deze – complexe en voorlopig misschien té ambitieuze – vraag kan vroegere onderzoeksresultaten

op dit vlak bevestigen of nuanceren (zie onder meer *Réseau urbain* 1992 ; Stabel 1997 ; Blondé & Van Uytven 1999).

Methodologie

Methodologisch sluit mijn onderzoek aan bij twee historisch-toponymische studies, die mijns inziens veel te weinig navolging kregen. M. Gysseling's *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen* dateert weliswaar reeds uit 1954, maar is verrassend actueel naar de normen van het hedendaagse multi- en interdisciplinaire onderzoek (Gysseling 1954). M. Gysseling maakte geen puur taalkundige studie van de Gentse toponymie. De toponiemenlijst werd in het werk letterlijk naar het achterplan verschoven. De ontdekking van het onderlinge verband tussen de toponiemen en de ruimtelijke ontwikkeling van de stad vormde het hoofdopzet. Daarbij werd 'vanzelfsprekend' aandacht besteed aan de landschappelijke context, de hydrografie, de systematische uitbreidingen van de stad, de vorming van het wegennet, de stedelijke territoria, enzovoort. J. Van Loon deed nadien de oefening over voor Antwerpen (Van Loon 1982) en ikzelf heb de methode toegepast op Brussel (zie doctoraatsproefschrift).

Met dit nieuwe onderzoeksvorstel wil ik een stap verder zetten. Het is mijn overtuiging dat de stedelijke toponiemen pas accuraat zullen kunnen worden verklaard indien men ze comparatief en multidisciplinair benadert. Comparatief toponymisch onderzoek is echter schaars en bleef vaak 'beperkt' tot de rurale toponymie (zie bijvoorbeeld Helsen 1961 ; Hekket 1964 ; Maas 1989 ; Devos 2004). Voor de stedelijke toponymie bestaat er sinds kort één grote uitzondering: J. Van Loons *De ontstaansgeschiedenis van het begrip 'stad'* (Van Loon 2000). Dit werk is zowel op inhoudelijk als op methodologisch vlak interessant voor mijn onderzoek. Via vergelijkend en multidisciplinair onderzoek van een reeks semantische en toponymische casussen, slaagde J. Van Loon erin om tot conclusies te komen over de evolutie van het begrip 'stad'. Toponymisch onderzoek werd dus ingeschakeld om een algemeen inzicht te verkrijgen in de stadsgeschiedenis. Ik wil via dezelfde methode algemene inzichten verwerven op het vlak van de stedenbouw en stadsontwikkeling.

Situering binnen het onderzoek (nationaal en internationaal)

Door de combinatie van twee onderzoekspistes – stadsontwikkeling en stedelijke toponymie – begeef ik me tegelijkertijd op het terrein van twee onderzoeksstromingen die reeds geruime tijd worden beoefend in de Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis van de UGent. Het onderzoek naar de middeleeuwse stedelijke samenleving wordt sinds enkele decennia gestimuleerd dankzij de opeenvolgende IAP-projecten. Ook binnen het huidige IAP-project *City and society in the Low Countries, 1200-1800* (IAP 6/32 – zie www.cityandsociety.be) vormt de studie van de stedelijke ruimte één van de voornaamste onderzoekslijnen. Via deze insteek trachten de onderzoekers een socio-culturele en ruimtelijke analyse van historische processen te realiseren. De studie van de stedelijke ruimtes en hun evoluties enerzijds en de stedelijke netwerken anderzijds vormen de centrale onderzoeksthema's. Het Gentse onderzoeksteam onder leiding van M. Boone besteedt hier ruime aandacht aan. Het is mijn overtuiging dat de studie van de middeleeuwse stedelijke toponymie en het wegennet hieraan zal bijdragen, vermits deze worden benaderd als de weerspiegeling van stedelijke processen zoals stadsontwikkeling, de evolutie van de handelsstromen of de krachtenverhoudingen tussen de stedelijke socio-economische groepen.

Daarnaast sluit het onderzoeksvoorstel ook aan bij de onderzoekstak van de historische geografie, die door historici A. Verhulst en E. Thoen werd uitgebouwd binnen de Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis. De studie van de middeleeuwse toponymie en van het vroegere wegennet vormen essentiële aandachtspunten bij de reconstructie van het voormalige landschap. Hoewel de geschiedenis van het platteland centraal staat, bestaan er verscheidene methodologische en inhoudelijke raakpunten met de studie van het stedelijke toponymische materiaal. De uitspraak *Avant la ville, la campagne* van G. Despy indachtig, weerspiegelt de stedelijke toponymie in grote mate de pre-stedelijke, landschappelijke structuur. De verdere stadsontwikkeling werd er in grote mate door bepaald.

Het onderzoeksvoorstel sluit ook goed aan bij het toponymische onderzoek dat binnen de Vakgroep Nederlandse Taalkunde van de UGent wordt gevoerd. De hoofdaandacht gaat uit naar de landelijke toponymie van binnen-Vlaanderen (zie onder meer het project *Meetjeslandse toponiemen tot 1600* onder leiding van M. Devos). Ook hier zal de samenwerking zich hoofdzakelijk manifesteren via het uitwisselen van methodologische *know how* en vergelijkingsmateriaal. In die zin past het onderzoeksvoorstel trouwens volledig binnen de visie en de doelstellingen van het Einhard-Instituut, het vakgroepoverschrijdende onderzoeksinstituut voor Middeleeuwse Studies van de UGent.

Wat de nationale en internationale onderzoekscontext betreft, moet er tussen beide onderzoekspistes een onderscheid worden gemaakt. Europa is momenteel erg rijk aan onderzoeksnetwerken en –instituten die zich inlaten met stadsgeschiedenis. Specifiek voor Brabant stimuleren vooral het *Centrum voor Stadsgeschiedenis* (Universiteit Antwerpen) en het *Centre Interdisciplinaire de Recherche sur l'Histoire de Bruxelles de l'ULB (CIRHIBRU)* (Université Libre de Bruxelles) het stadshistorisch onderzoek. Op Europese schaal zijn onder meer de *International Commission for the History of Towns*, het *Centre for Urban History* en de *Société Française d'Histoire Urbaine* zeer actief. De studie van de stadsontwikkeling en stedelijke ruimte geniet reeds enkele decennia bijzonder grote aandacht van deze instellingen. Dit is uitermate opvallend wanneer men de onderzoeksprojecten, publicaties en congressen overloopt. Ik beperk me opnieuw tot enkele karakteristieke voorbeelden. De uitgave van de historische stedenatlassen – georganiseerd per land – wordt gestimuleerd door de *International Commission for the History of Towns*. Op de laatste edities van de *Conference on Urban History* werden er telkens verscheidene sessies georganiseerd waarin de studie van de stedelijke ruimte en de stadsontwikkeling centraal stond. In de laatste jaargangen van tijdschriften als *Stadsgeschiedenis*, *Urban History* of *Revue d'Histoire Urbaine* komt dit thema trouwens uitvoerig aan bod.

Wat de onderzoekspiste van de middeleeuwse stedelijke toponymie aangaat, is de situatie anders. Toponymisch onderzoek is vanzelfsprekend verbonden aan een specifieke taal. Vergelijkingsmateriaal en literatuur zullen dus in eerste instantie gezocht worden binnen het Nederlandstalige onderzoeksveld. Via enkele netwerken en organisaties kunnen samenwerkingsverbanden worden opgestart. In de eerste plaats is er het *Netwerk Naamkunde*, met standplaats in het *Meertens Instituut* (Amsterdam). Via de website (www.naamkunde.net) zijn een reeks interessante databanken beschikbaar. Op 25 januari 2008 werd de workshop *Naamkunde en Geografie* georganiseerd, die dicht aanleunt bij het onderzoeksvoorstel. Het spreekt voor zich dat dit netwerk enorm belangrijk zal zijn, zowel op vlak van het leggen van contacten, de deelname aan workshops als de wetenschappelijke output. In Vlaanderen vormt het *Instituut voor Naamkunde en Dialectologie K.U.Leuven* een gelijkaardig netwerk, dat zich echter vooral op dialectologie richt. Samen met het *Meertens Instituut* wordt het tijdschrift *Naamkunde* uitgegeven, het enige tijdschrift voor de studie van de eigennamen in het

Nederlandse taalgebied. Het overkoepelende Belgische orgaan is de *Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie*, die zelf instaat voor de publicaties van monografieën en de jaarlijkse *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie*. De aanmoediging van de studie van de toponymie en dialectologie is het voornaamste streefdoel van dit orgaan. Via het indienen van mijn onderzoeksvoorstel wil hier zeker aan beantwoorden.

Uiteraard bestaan er gelijkaardige instituten en initiatieven in het buitenland. Ik vermeld bij wijze van voorbeeld het *Institute for Name-Studies* (Engeland), de *Société Française d'Onomastique* (Frankrijk) en de *Society for Name Studies in Britain and Ireland* (Engeland-Ierland). Net zoals in het Nederlandse taalgebied houden deze organen zich hoofdzakelijk bezig met het eigen taalgebied, hoewel er vaak ook land- en taaloverschrijdende congressen en of publicaties worden georganiseerd. Sinds een aantal jaren huizen al deze organen trouwens onder de koepel van *The International Council of Onomastic Sciences (ICOS)*, de internationale organisatie voor onderzoekers van eigennamen. Het ICOS stimuleert het interdisciplinair naamkundige onderzoek, organiseert een driejaarlijks congres en geeft het tijdschrift *Onoma* uit. Het is vanzelfsprekend een *must* om mijn eigen onderzoek ook hierin te integreren.

Tot slot wens ik te signaleren dat ik voor enkele internationale congressen reeds een papervoorstel heb ingediend of zal indienen. Ik gaf reeds tweemaal een lezing op de *Conference on Urban History* (Athene-Piraeus 2004, Stockholm 2006) en heb de ambitie om mijn onderzoek ook dit jaar voor te stellen op de *IXth International Conference on Urban History* (Lyon, 27-30 augustus 2008). Ik zond een voorstel in voor de sessie *Urban Society as a Producer and a Product of Space. Historians of the City and Henri Lefebvre after 35 years* (georganiseerd door M. Boone, C. Billen en M.C. Howell). Mijn papervoorstel *La conquête de l'espace: l'agrandissement de la ville de Bruxelles au bas moyen âge* behandelt de manier waarop het stadsbestuur van Brussel haar territorium trachtte uit te breiden door de systematische aanleg van wegen en stadsomwallingen. De middeleeuwse toponymie van Brussel vormt één van de verklikkers bij uitstek voor de initiatieven van de Brusselse stadsoverheid.

Ik ben van plan om ook een papervoorstel in te zenden voor de conferentie *Clone Towns? The High Street in Historical Perspective* (University of Wolverhampton, UK – 10-11 september 2008). Vanzelfsprekend zal dit voorstel draaien rond de middeleeuwse Hoogstraten in het hertogdom Brabant. Voortbouwend op mijn onderzoeksresultaten over de Brusselse Hoogstraat, zal ik het belang en de betekenis van de middeleeuwse Hoogstraten trachten te verduidelijken.

Tenslotte bestaan er ernstige plannen om in 2009 een overzichtstentoonstelling over de Brusselse stadsarcheologie én een colloquium over het ontstaan van Brussel te organiseren. Het spreekt vanzelf dat ik mijn onderzoeksresultaten voor Brussel daar zal trachten voor te stellen.

Werkplanning

In eerste instantie wens ik tijd te investeren in het bijeenzoeken en groeperen van het toponymische materiaal van de middeleeuwse Brabantse steden. Exhaustiviteit zal niet worden nagestreefd, representativiteit wél (het frequente voorkomen van toponiemen of categorieën van toponiemen). Mijn eigen databank van de middeleeuwse toponymie van

Brussel (opgenomen als bijlage in mijn doctoraatsproefschrift) zal dienst doen als vertrekbasis. Hierin is reeds een grote dosis vergelijkingsmateriaal opgenomen. Via de vermelde toponymische scripties, monografieën en artikels zal ander Brabants materiaal worden opgespoord. Daarnaast kan ook een beroep gedaan worden op een aantal repertoria (zie bijvoorbeeld het corpus Molemans-Thiry ; de Flou 1914-1938) en bestaande lexica over het toponymisch werk van J. Lindemans en M. Gysseling. Op deze basis kunnen tevens vergelijkingen worden gemaakt met de Vlaamse, Hollandse en/of steden. Tegelijkertijd zal ik me verder verdiepen in de stedenbouwkundige ontwikkeling en morfologische analyse van de Brabantse steden. Ook de vorming van het wegennet – zowel materieel als structureel – zal aandacht opeisen. Op dit vlak heb ik in het kader van mijn doctoraatsonderzoek reeds verscheidene basisstudies geconsulteerd.

In de tweede fase wil ik de onderzoeksvraag naar het veelvuldig voorkomen van stedelijke toponiemen en toponymische patronen trachten te beantwoorden door de beide disciplines – toponymie en stadsgeschiedenis – op elkaar te betrekken. In functie van het beschikbare materiaal zullen de hoger vermelde onderzoeksvragen en aandachtspunten worden behandeld. In derde instantie moet de wetenschappelijke output volgen. Er werden reeds gesprekken aangeknoopt om mijn toponiemenlijst van middeleeuws Brussel om te vormen tot een volwaardige publicatie. Uiteraard zal ik trachten om de principes van dit onderzoeksvoorstel daarbij zo getrouw mogelijk te volgen. Het is evenzeer de bedoeling om over de afgebakende casussen kortere, specifieke en synthetiserende artikels te produceren. Gezien de multidisciplinaire aanpak ben ik ervan overtuigd dat verscheidene wetenschappelijke tijdschriften deze voorstellen in overweging zullen nemen. Ik denk hierbij aan tijdschriften als *Stadsgeschiedenis*, *Naamkunde*, *Revue du Nord*, *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, *Onoma*, *Journal of Interdisciplinary History*. Desgewenst zal ik ook ingaan op de vragen van tijdschriften van lokaal belang (bijvoorbeeld *Cahiers bruxellois* voor Brussel). Tenslotte zullen het onderzoek en de afgebakende casussen zeker en vast ook hun plaats vinden op colloquia, studiedagen en congressen (zie verder). De onderzoeksthema's past evenzeer binnen het jaarlijks terugkerende initiatieven als *Archaeologia Mediaevalis* en de *Landschapscontactdag*.

Besluit

Tot besluit herhaal ik nogmaals de krachtlijnen van mijn onderzoeksvoorstel. Het heeft tegelijkertijd de ambitie om de wetenschappelijke studie van de middeleeuwse stedelijke toponymie te herlanceren én om verder te bouwen op de aanwezige dynamiek binnen het stadshistorische onderzoek naar de middeleeuwse ruimte. Door beide invalshoeken te combineren en aan te vullen met resultaten uit de stadsarcheologie en cartografie, hoop ik tot nieuwe inzichten te komen in de middeleeuwse stadsontwikkeling van een aantal Brabantse steden. Het onderzoek van M. Gysseling en J. Van Loon en mijn eigen doctoraatsonderzoek tonen aan dat dit mogelijk is en tot vruchtbare resultaten kan leiden.

Bijlage 1: bibliografie

ARNADE (Peter), HOWELL (Martha C.) & SIMONS (Walter), *Fertile Spaces: The Productivity of Urban Space in Northern Europe*, *Journal of Interdisciplinary History*, 2002, XXXII, 4, pp. 517-548.

BEBEER (Greet) & JANSSENS (Luc), *Antwerpen, 1200-1800, Brussel* – Antwerpen, Algemeen Rijksarchief – Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen, s.d., 88 pp. (=Steden in Beeld, 1)

BLONDÉ (Bruno) & VAN UYTVEN (Raymond), *De smalle steden en het Brabantse stedelijke netwerk in de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd*, Lira elegans, 1999, VI, pp. 129-182.

BONENFANT (P.), *Les premiers remparts de Bruxelles*, Annales de la Société Royale d'Archéologie de Bruxelles, 1936, XL, pp. 7-47.

BOONE (Marc) & STABEL (Peter) (Eds.), *Shaping Urban Identity in Late Medieval Europe*, Leuven – Apeldoorn, Garant, 2000, 269 pp. (=Studies in Urban Social, Economic and Political History of the Medieval and Early Modern Low Countries, 11)

BREUGELMANS (Koen), CEULEMANS (Luk), COENEN (Luc), ENGELS (Dirk), GROOTAERS (Werner), NUYENS (Inge) & VAN DEN BROECK (André), *Historische Stedenatlas van België. Lier*, Brussel, Gemeentekrediet, 1990, 119 pp. (=Historische Stedenatlas van België, 1)

DE FLOU (Karel), *Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*, Brugge, Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal & Letterkunde, Drukk. A. Van Poelvoorde, 1914-1938, 18 dln.

DELIGNE (Chloé) & BILLEN (Claire) (Dir.), *Voisinages, coexistences, appropriations. Groupes sociaux et territoires urbains (Moyen Âge-16e siècle)*, Turnhout, Brepols, 2007, 297 pp. (=Studies in European Urban History (1100-1800), X)

DES MAREZ (Guillaume), publié par BONENFANT (P.) & QUICKE (F.), *Le Développement territorial de Bruxelles au Moyen-Age*, in : *1e Congrès International de Géographie Historique*, 1935, III, 90 pp.

DEVOS (Magda), *Betekenis en motivering van enkele diernamen in de microtoponymie*, Naamkunde, 2004, XXXIV, 2, pp. 205-224.

GYSELING (Maurits), *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, Antwerpen - Brussel - Gent - Leuven, Uitgeverij N.V. Standaard-Boekhandel, 1954, 87 pp.

HEKKET (B.J.), *Het element schip in toponiemen*, Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam, 1964, XL, pp. 112-119.

HELSEN (Josef), *De woorden wolf en hond in plaatsnamen*, Leuven - Brussel, Instituut voor Naamkunde - Standaard, 1961, 44 pp. (=Toponymica, 17).

HOFFMANN (A.), *Die typischen Strassennamen im Mittelalter und ihre Beziehungen zur Kulturgeschichte*, Königsberg, E. Rautenberg, 1913, XII + 103 pp.

INSTALLE (Henri) m.m.v. ROMBAUT (Hans) & CROENEN (Godfried), *Historische Stedenatlas van België. Mechelen*, s.l., Gemeentekrediet, 1997, 157 pp. (=Historische Stedenatlas van België)

KEMPENEERS (Paul), *Tiense plaatsnamen*, Tienen, s.n., 1987, 2 dln., 544 pp.

La genèse et les premiers siècles des villes médiévales dans les Pays-Bas méridionaux. Un problème archéologique et historique. Ontstaan en vroegste geschiedenis van de middeleeuwse steden in de Zuidelijke Nederlanden. Een archeologisch en historisch probleem. 14e Colloque International. 14de Internationaal Colloquium. Spa, 6-8 sept. 1988. Actes. Handelingen, s.l., Gemeentekrediet, 1990, 576 pp. (=Collection Histoire, série in-8°. Historische uitgaven, reeks in-8°, 83)

LEFEBVRE (Henri), *La production de l'espace*, Paris, Anthropos, 1974, 485 pp.

LORD SMAIL (Daniel), *Imaginary Cartographies. Possession and Identity in Late Medieval Marseille*, Ithaca - London, Cornell University Press, 1999, 256.

Le réseau urbain en Belgique dans une perspective historique (1350-1850) : une approche statistique et dynamique. Het stedelijk netwerk in België in historisch perspectief (1350-1850) een statistische en dynamische benadering. Crédit communal de Belgique. Colloque international 15e Spa 4-6 sept. 1990. Gemeentekrediet van België. Internationaal colloquium 15de Spa 4-6 sept. 1990. Actes. Handelingen, Bruxelles, Crédit communal de

Belgique, 1992, 527 pp. (=Pro Civitate. Collection Histoire. Série in-8. Pro Civitate. Historische uitgaven. Reeks in-8, 86)

MAAS (Loes H.), *De toponymische elementen koud en warm*, Naamkunde, 1989, XXI, 1-4, pp. 15-46.

MEERTENS (P.J.), *Straatnaamgeving in de Middeleeuwen*, in : Middeleeuwse en moderne straatnaamgeving. Lezingen, gehouden voor de Naamkunde-Commissie der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen op 17 januari 1953 door Dr. P. J. Meertens en Dr. W. Moll, Amsterdam, N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij, 1953, pp. 5-35. (=Bijdragen en Mededelingen der Naamkunde-Commissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, 5)

RENTENAAR (Rob), *De oudste stedelijke toponymie in het graafschap Holland*, in : CORDFUNKE (E.H.P.) (Red.), De Hollandse stad in de dertiende eeuw, Zutphen, De Walburg Pers, 1988, pp. 65-78. (=Publicatie van de Stichting 'Comité Oud Muiderberg', 39)

STABEL (Peter), *Dwarfs among giants : the Flemish urban network in the Late Middle Ages*, Leuven, Garant, 1997, XVII + 287 pp. (=Studies in urban social, economic and political history of the medieval and modern Low Countries, 8)

VAN DER EYCKEN (M.) & JANSSENS (L.), *Diest*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1994, 96 pp. (=Steden in Beeld, 2)

VAN LOON (J.), *Antwerpens vroegste geschiedenis in het licht van de plaatsnamen*, Bijdragen tot de Geschiedenis, 1982, LXV, 1-2, pp. 3-39.

VAN LOON (Jozef), *De ontstaansgeschiedenis van het begrip 'stad'. Een bijdrage van de diachrone semantiek tot de sociaal-economische geschiedenis van Noord-West-Europa, inzonderheid van de Nederlanden*, Gent, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2000, 277 pp.

VAN UYTVEN (R.), BRUNEEL (C.), KOLDEWEIJ (A.M.), VAN DE SANDE (A.W.F.M.) & VAN OUDHEUSDEN (J.A.F.M.) (Red.), *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden*, Zwolle - Leuven, Waanders Uitgevers - Davidsfonds - Stichting Colloquium De Brabantse Stad, 2004, 720 pp.

VOLCKMANN (Erwin), *Die deutsche Stadt im Spiegel alter Gassennamen : Kultur- und Wortkundliches*, Würzburg, Memminger, 1926, VII + 235 pp.

Bijlage 2: publicaties

Boeken waarvan u auteur of co-auteur bent

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Brussel, de ontwikkeling van een middeleeuwse stedelijke ruimte*, Amsterdam, Aksant. (=Studies Stadsgeschiedenis) (in voorbereiding, publicatie aanvaard)

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *“Allen dengen die in der stad dienste sijn.” Een overzicht van de stedelijke openbare ambten en diensten in het laatmiddeleeuwse Brussel 1229-1477*, Brussel, Archief van de Stad Brussel. (=Studia Bruxellae) (in voorbereiding, publicatie aanvaard)

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Middeleeuwse toponiemen van Brussel*. (in voorbereiding)

VANDECANDELAERE (Hans) & VANNIEUWENHUYZE (Bram), *La Mondiale. Een nieuwe hoek met een oud verleden*, Brussel, La Mondiale nv, 2006, 80 pp.

Publicaties in tijdschriften of boeken met leescomité

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Form and functions of intra-urban territories of medieval Brussels*, in : KLUSÁKOVÁ (Lud'a) & TEULIÈRES (Laure) (Eds.), Scales of frontiers and identities within cities and their regions, 2008. (=CLIORHES, III) (ter perse)

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Advising the medieval town government : the role and structure of the different advising institutions of medieval Brussels (1229-1477)*. (in voorbereiding)

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Aanknopingspunten, straten en bureu. Karakteristieken van de plaatsbepaling en oriëntatie in het laatmiddeleeuwse Brussel (veertiende-zestiende eeuw)*, *Stadsgeschiedenis*. (in voorbereiding)
Publicaties in tijdschriften of boeken zonder leescomité

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Espaces périphériques dans une ville médiévale: la ville de Bruxelles entre les deux enceintes au bas moyen âge*, *Società e storia*, 2006, XXIX, 112, pp. 317-325.

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Le pavage des rues à Bruxelles au Moyen Âge*, in : Actes des VIIe Congrès de l'Association des Cercles francophones d'Histoire et d'Archéologie de Belgique (AFCHAB) et LIVE Congrès de la Fédération des Cercles d'Archéologie et d'Histoire de Belgique. Congrès d'Ottignies – Louvain-la-Neuve 26, 27 et 28 août 2004, Bruxelles, Editions Safran, 2007, I, pp. 299-307.

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *De waarde van de stadsplattegrond van Braun en Hogenberg (1572) voor de studie van de urbanisatie van het middeleeuwse Brussel*, *Archief en Bibliotheekwezen van België*. (ter perse)

Doctoraatsproefschrift

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Brussel, de ontwikkeling van een middeleeuwse stedelijke ruimte*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven doctoraatsverhandeling), 2008, 439 pp. + afbeeldingen, bronnenlijst, bibliografie & 4 bijlagen.

Abstracts van lezingen

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Le pavage des rues à Bruxelles au Moyen Âge*, in : Congrès d'Ottignies - Louvain-la-Neuve. VIIe Congrès de l'Association des Cercles Francophones d'Histoire et d'Archéologie de Belgique et LIVE Congrès de la Fédération des Cercles d'Archéologie et d'Histoire de Belgique. Actes. Tome I, s.l., s.n., 2004, pp. 73-74.

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Essai de reconstruction des territoires intra-urbains dans la ville médiévale de Bruxelles à partir de leur morphologie et de leurs usages différents*, in : NILSSON (Lars) (Ed.), Urban Europe in Comparative Perspective. Stockholm 30th August – 2nd September 2006. Papers presented at the Eight International Conference on Urban History, Stockholm 2006, Stockholm, The European Association for Urban History, 2006, DVD.

VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Een middeleeuwse wijk in Brussel : de Lakenstraat en omgeving (Br.)*, in : DEGRAEVE (A.) & ORTIGOSA (C.) (Red.), *Archaeologia Mediaevalis* 30, Brussel, s.n., 2007, pp. 106-108.

VANDECANDELAERE (Hans) & VANNIEUWENHUYZE (Bram), *De geschiedenis van het pand La Mondiale (Schildknaapstraat) : een nieuwe hoek in een oude straat (Br.)*, in : DEGRAEVE (A.) & ORTIGOSA (C.) (Red.), *Archaeologia Mediaevalis* 30, Brussel, s.n., 2007, pp. 96-98.

Bijdragen in encyclopedieën, woordenboeken en vulgariserende publicaties

VANDECANDELAERE (Hans) & VANNIEUWENHUYZE (Bram), *Met zicht op Brussel. Op en langs de middeleeuwse torens*, Brussel, Davidsfonds, 2005, 87 pp. (brochure in beperkte oplage)

Bijlage 3: Medieval urban toponymy in the duchy of Brabant, a mirror of urban development? (Engelse vertaling)

Main research objectives

This research proposal focuses on medieval town development and urbanization, starting from a rather 'simple' observation. Surprisingly often, identical toponyms appeared in medieval towns. Nearly all medieval towns of the Low Countries disposed of a *Hoogstraat* (*High*

Street), a *Bergstraat* (*Hill Street*), a *Ridderstraat* (*Knight's Street*), one or more *Nieuwstraten* (*New Streets*), a *Sint-Kathelijnestraat* (*Saint-Catherine's Street*), a *Groenstraat* (*Green Street*), *et cetera*. It is my ambition to explain this intriguing phenomenon.

I want to tackle this issue through a comparative and multidisciplinary approach. Until now, the study of street and place names was limited to a local level. Toponymical studies mostly deal with only one single town or settlement. Yet a comparative approach is missing until now.

Since I am a historian, I will not venture a purely linguistic approach of the toponymic material. I want to use toponymy as a means to study medieval urban space and town development. The frequent appearance of identical toponyms suggests similar evolutions in town development, similar socio-economic processes and also similar patterns of thought. By choosing the viewpoint of the medieval urban toponymy, I want to reveal these similar patterns in medieval urbanism. In order to integrate and continue my doctoral research on medieval Brussels, I propose to study the case of the medieval towns of the former duchy of Brabant (from the medieval period until the middle of the 16th century).

In this respect, I will have to develop more specific questions and select particular case-studies. Some of them already prickle my curiosity. Indeed, to what extent did urban medieval toponymy reflect

- spatial planning and territorial divisions of late medieval towns?
- the transformation of the former physical landscape (relief, hydrography, soil, ...)?
- the hierarchies between urban socio-economic groups (craftsmen, nobility, immigrants, marginal persons, ...)?
- the balance between private and public initiative?
- the mental image of the cityscape ('imaginary cartographies') and the identities of citizens and groups?
- the existence of commercial flows and networks?

This comparative approach gives the opportunity to study these questions for one particular town – as a case-study – but also to compare different towns at a higher level. Therefore, I hope to gain some new insight in the reciprocal relationships and hierarchies between the towns of Brabant. I will integrate the results of several disciplines such as geographical history, linguistics, archaeology, cartography, spatial analysis and urban planning.

Historiography and research opportunities

In the first half and the middle of the 20th century, the renowned urban historians of Brabant paid special attention to medieval urban toponymy (F. Prims for Antwerp ; G. Des Marez and P. Bonenfant for Brussels ; J. Cuvelier for Leuven). At the same time, the historical toponymy was studied by very dedicated linguists such as A. Van Loey, A. Carnoy, K. de Flou, J. Mansion and J. Lindemans. The cross-fertilization between both disciplines led to interesting, but out of dated results (for Brussels, see for instance Des Marez 1935 ; Bonenfant 1936). It is not a coincidence that some general studies were published in this period (see for instance Hoffmann 1913 ; Volckman 1926 ; Meertens 1953).

During the last decades, the study of the medieval urban toponymy gradually was shut out in the Low Countries. On the one hand, only master students and amateur historians systematically paid attention to it. As a result, a large set of master dissertations is available in the libraries of the universities of Ghent and Leuven. On the other hand, several 'dictionaries'

of street and place names exist, even as a wide range of articles published in local, vulgarizing journals. These articles are frequently based on outdated, 19th-century literature and contain a high degree of anecdotal, legendary or folkloristic explanations. Moreover, they do not exceed the local level and lack a scientific approach. These observations especially concern the study of urban toponymy. However, the development of the historical geography has lifted rural toponymy to a scientific level which attracted the attention of several scientists (see the research of M. Gysseling, A. Verhulst, M. Devos, E. Thoen and J. Verbesselt). In contrast to the availability of a massive amount of local comparative material, a wide scientific gap in the field of the medieval urban toponymy is present. Although it will be necessary to check the reliability of the local material, this situation opens perspectives for new research. In my opinion, an ‘overtaking manoeuvre’ is urgently required to fill this scientific gap.

In addition to studying medieval urban toponymy, I will work on medieval town development and spatial analysis. Luckily, scientific research in this field is very fertile at the moment. Since the last decades, urban archaeology and building history are extremely booming. Excavations and building history in Antwerp, Brussels, Mechelen, Leuven and ’s-Hertogenbosch led to new interpretations of town development and the structure of urban space (see *La genèse* 1990 and the recent research projects supervised by the several archaeological crews of these towns). At a lower scale, the excavations brought new information about the structure, forms and functions of roads and pavements.

Research on urban history is booming at the moment as well. The analysis of urban space is a hot item which is studied from endless angles of observation. Town atlases of Brabant have been published since the 1990’s (Bruegelmans e.a. 1990 ; Van der Eycken & Janssens 1994 ; Installé e.a. 1997 ; Bedeer & Janssens s.d.). Researchers in landscape history and historical ecology have approached the physical and socio-economic interactions that shaped urban space (see the recent research of A. Verhulst, C. Deligne, M. Limberger, P. Charruadas, P.-J. Lachaert). Socio-political research has focused on the analysis of public urban space – mainly streets and market places – and its societal roles in terms of commercial transactions, urban processions, justice, communication, collective action, festivities, drama plays, *et cetera* (see the recent research of M. Boone, C. Billen, B. Blondé, P. Stabel, J. Dumolyn, J. Haemers, E. Lecuppre-Desjardin). Because it reflected socio-political hierarchies and urban identities, public (urban) space never was neutral. H. Lefèvre launched the terms *la production de l’espace* (Lefèvre 1974 ; see also Boone & Stabel 2000 ; Arnade e.a. 2002 ; Deligne & Billen 2007). I assume that this reflection also has left traces in name building of streets and markets as well as in its spatial and material structure. Recently, D. Lord Smail excellently proved this for medieval Marseille, revealing that the inhabitants created ‘their’ urban space by using ‘cartographic grammars’, which reflected the social structures and identities within the town (Lord Smail 1999). The project presented here would be a great opportunity to conduct this kind of challenging research for the medieval toponymy of the towns of Brabant and would allow to reveal local urban hierarchies.

Obviously, town development cannot be estimated without taking in consideration the medieval evolution of the urban hinterland and of the duchy of Brabant as a whole. In this respect, the recently published *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden* (*History of Brabant, from duchy to present*) (Van Uytven e.a. 2004) offers a constructive starting brick. Furthermore, the comparative study of the urban toponymy may reveal new results on the (evolution of the) late medieval urban network within Brabant that can confirm

or refine previous research (see for instance *Réseau urbain* 1992 ; Stabel 1997 ; Blondé & Van Uytven 1999).

Methodology

This research proposal is methodologically connected to two (Dutch) historical-toponymical studies, which in my opinion received too little imitation. M. Gysseling's *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen* (*The earliest history of Ghent as reflected in its place names*) dates back to 1954, but is surprisingly actual by its multi- and interdisciplinary approach (Gysseling 1954). M. Gysseling did not write a sheer linguistic study. The toponymical list was even 'banished' to the appendix. The study of the reciprocal relationship between toponymy and town development was the main issue. M. Gysseling especially paid attention to landscape evolution, to hydrography, to urban expansion, to road networks, *et cetera*. Afterwards, J. Van Loon wrote a similar study on medieval Antwerp (Van Loon 1982) in an approach I have also applied during my doctoral research on medieval Brussels.

The three studies mentioned above – including my own PhD research – were restricted to a single town. Since many local explanations circulate for the urban toponyms, I am convinced that an accurate explanation requires a comparative and multidisciplinary approach. Comparative toponymical research is very scarce in the Netherlands (see for instance Helsen 1961 ; Hekket 1964 ; Maas 1989 ; Devos 2004) and mostly dealt with rural toponymy. Yet recently, Van Loon's *De ontstaansgeschiedenis van het begrip 'stad'* (*The genesis of the concept 'town'*) occurred in the field of urban (medieval) toponymy: J. (Van Loon 2000). Nevertheless the content of this study is very intriguing, I especially want to use the comparative approach of the J. Van Loon, who integrated historical, linguistic, semantic, geographical and archaeological data to prove his statement. He studied some cases more closely, for instance the frequently appearing (Dutch) toponyms such as *Oude Borg* and *Hofstade*. J. Van Loon's work is very stimulating to apply the comparative methodology for other urban toponyms like *High street*, *Greenstreet*, *Hill street*, *et cetera*.

Work planning

I propose the following work planning. First, I will invest time in collecting and grouping toponymical material of the medieval towns of Brabant. I will not strive for exhaustivity. On the contrary, I will study some representative cases, for instance frequently appearing toponyms or important categories of toponyms which I will choose using my own database of Brussels medieval toponyms (an appendix of my PhD-thesis). I will complete this database for the other towns of Brabant by going through the cited toponymical theses and articles. In addition, I will consider to make a comparison with some medieval towns of Flanders, Holland and/or Hainaut. In parallel, I will conduct a thorough study on the town development and spatial analysis of the towns of Brabant, paying special attention to the structural and material formation of road networks and urban topography. During my PhD-research I have already read many reference works (see for instance *La genèse* 1990 and the mentioned town atlases).

At a later stage, I want to find answers to the research problem by combining both disciplines – toponymy and urban history/town development.

Finally, I will pay attention to scientific output. I have already started to negotiate on the publication of my toponymical list of medieval Brussels in which I will adopt the principles of this research proposal. . In addition, I plan to publish the results of smaller case-studies and more general conclusions in scientific articles. Thanks to the multidisciplinary approach, international and national journals will certainly be interested to pick them up (for instance *Stadsgeschiedenis*, *Naamkunde*, *Revue du Nord*, *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, *Onoma*, *Urban History* and *Journal of Interdisciplinary History*). Finally, I am convinced that this research will be welcomed at international and national conferences and workshops, for which some proposals have been sent already.

To conclude, I will briefly repeat the main purpose of this research proposal. On the one hand, I have the ambition to stimulate the scientific research of medieval urban toponymy, while on the other hand, I want to thrive on the wave of urban history, the latter by deepening the knowledge on late medieval town development and spatial analysis of the towns of the duchy of Brabant. By combining and relating both disciplines to each other and by adding archaeological and cartographic data, I hope to gain new insight in medieval town development. The work of M. Gysseling, J. Van Loon and my own PhD-research show that this is possible and can lead to productive results.

Contactgegevens

Dr. Bram Vannieuwenhuyze
Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis
Universiteit Gent – University of Ghent
Blandijnberg 2
B-9000 Gent
Belgium
tel. ++32(9)2644020
fax. ++32(9)2644182
webpage <http://www.medievalhistory.ugent.be/bramvannieuwenhuyze>